

Chuyển biến trong viện trợ của Trung Quốc đối với Lào

Bùi Viết Thắng

Học viện Khoa học Xã hội

Kể từ khi hai nước Trung Quốc và Lào bình thường hoá quan hệ từ năm 1989 tới nay, quan hệ toàn diện hai nước gia tăng, đặc biệt là từ sau khủng hoảng tài chính thế giới 2008-2009, thì quan hệ kinh tế hai nước được tăng cường một cách mạnh mẽ. Trung Quốc đã rót vốn và viện trợ cho Lào, nhất là trong việc đầu tư và viện trợ cho các dự án cơ sở hạ tầng của Lào. Điều này khiến Lào ngày càng coi trọng quan hệ kinh tế đối với Trung Quốc. Mặc dù viện trợ của Trung Quốc cho Lào có những đặc điểm chung là không có sự ràng buộc về điều kiện, song hiệu quả sử dụng viện trợ của Trung Quốc là một vấn đề đặt ra cho Lào hiện nay.

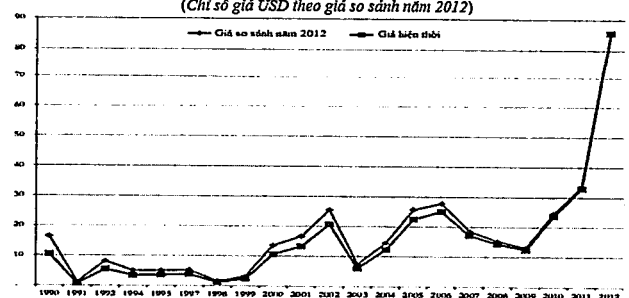
1. Sự gia tăng về mặt quy mô viện trợ của Trung Quốc tại Lào

Từ cuối những năm 1980 đầu những năm 1990, quan hệ Trung Quốc — Lào bắt đầu được khôi phục, Trung Quốc cũng đã bắt đầu gia tăng hoạt động viện trợ cho Lào. Đặc biệt là từ năm 2000 trở về sau, từ khi chủ tịch Trung Quốc khi đó ông Giang Trạch Dân thăm Lào, đây là lần đầu tiên một nguyên thủ quốc gia Trung Quốc thăm Lào, và cũng là mốc đánh dấu việc Trung Quốc cung cấp viện trợ cho Lào nhiều và đa dạng hơn. Từ năm 2002 đến 2012, Trung Quốc đã cung cấp 260 triệu USD viện trợ, và cũng đã triển khai 44 dự án, liên quan đến y tế, giáo dục, phát triển nguồn nhân lực, nông nghiệp và vật tư. Cũng trong khoảng thời gian từ 2002-2012, Trung Quốc đã cung cấp khoản vay ưu đãi cho Lào ước 110 triệu USD, triển khai 11 dự án, chủ yếu tập trung vào các dự án đầu tư cơ sở hạ tầng như cầu đường và hệ thống tưới tiêu, lãi suất của các khoản vay này thông thường giao động từ 2-3%. Từ năm 2003, chính quyền tỉnh Vân Nam của Trung Quốc bắt đầu tích cực viện trợ cho Kế hoạch phát triển phía Bắc do chính phủ Lào đưa ra, bao gồm việc phái cử chuyên gia, và bồi dưỡng cho quan chức Lào ở Côn Minh. Năm 2004, chính phủ Trung Quốc và Lào đạt được thoả thuận, miễn trừ một số loại thuế cho sản phẩm xuất khẩu của Lào sang Trung Quốc, và sửa chữa Công viên Triumphal Arch với khoảng viện trợ 10 triệu NDT.

Trong khoảng năm tài chính 2003-2004, Trung Quốc chỉ đứng vị trí thứ 8 tổng top 10 nhà viện trợ nước ngoài tại Lào (với số vốn viện trợ là 7,93 triệu USD, chiếm 4% tổng viện trợ nước ngoài tại Lào); đến năm tài chính 2004-05, Trung Quốc đã vươn lên vị trí thứ 5 (với số vốn viện trợ 10,03 triệu USD, chiếm 5% tổng viện trợ nước ngoài); đến năm tài chính 2005-06, Trung Quốc đã vươn lên vị trí thứ 3 (với số vốn viện trợ là 21,16 triệu USD, chiếm 9%). Năm 2006, Trung Quốc đã tuyên bố xoá nợ cho Lào 250 triệu USD, đồng thời tiếp tục cho Lào vay thêm 280 triệu USD nữa.

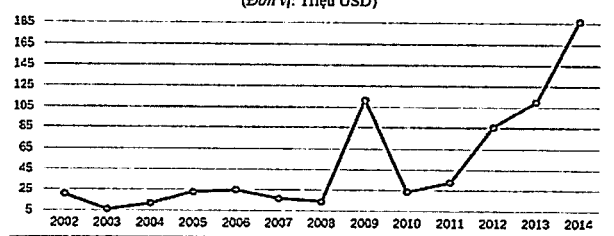
Trong giai đoạn từ 2006-2008, viện trợ không hoàn lại và vốn vay của Trung Quốc dành cho Lào đạt trên 1,3 tỷ nhân dân tệ (NDT), trong đó, viện trợ không hoàn lại là 230 triệu NDT, vốn vay đặc biệt là 942 triệu NDT, vốn vay không tính lãi là 200 triệu NDT. Ngoài ra, các ngành và các địa phương Trung Quốc cho các ngành và địa phương Lào vay một khoản vốn tín dụng trị giá hơn 300 triệu USD. Theo như con số thống kê chính thức từ Lào cho biết, trong những năm gần đây, ODA của Trung Quốc dành cho Lào không ngừng gia tăng. Trong năm tài chính 2010-2011, ODA của Trung Quốc cho Lào là 630 triệu USD; tăng lên con số 704,83 triệu USD trong năm tài chính 2011-2012; và đạt 777,1 triệu USD trong năm tài chính 2012-2013. Trong năm 2013, Trung Quốc cũng đồng ý cung cấp cho Lào khoản trợ giúp 300 triệu NDT (49 triệu USD), và vốn vay không lãi xuất trị giá 200 triệu NDT (32,6 triệu USD).

Hình 1 : Viện trợ của Trung Quốc cho Lào giai đoạn 1990-2012 (tài trợ & các khoản vay, trừ khoản vay đặc biệt - triệu USD) (Chỉ số giá USD theo giá so sánh năm 2012)

Người: Phanthanouone (Pepe) Khennavong (PhD), Chinese aid to Laos – a mixed blessing, Department of International Cooperation, Ministry of Planning and Investment, Lao PDR

Hình 2: Viện trợ của Trung Quốc đối với Lào giai đoạn 2002-2014 (Đơn vị: Triệu USD)

Nguồn: Assessment and Prospect of China-Laos Development Cooperation, Shanghai Institute for International Studies, sept, 2016, p.51

Nếu như so sánh viện trợ của Trung Quốc với các nhà viện trợ khác đối với Lào, chúng ta sẽ thấy sự thay đổi nhanh chóng, Trung Quốc ngày càng gia tăng hoạt động viện trợ cho Lào, nhất là từ sau khi hai nước bước sang giai đoạn hợp tác đối tác chiến lược toàn diện cho tới nay.

Từ sau khủng hoảng kinh tế thế giới 2008-2009, và nhất là sau khi Trung Quốc và Lào nâng tầm quan hệ đối tác chiến lược toàn diện vào năm 2009 thì hoạt động viện trợ của Trung Quốc đối với Lào tăng nhanh, vượt chóng so với các nhà cung cấp viện trợ khác, nhất từ năm 2012. Điều này cho thấy, hoạt động viện trợ tỷ lệ thuận với mức độ gia tăng quan hệ toàn diện giữa hai nước trong những năm gần đây. Nếu nhìn nhận từ các lĩnh vực đầu tư và viện trợ của Trung Quốc, rõ ràng sự gia tăng các hoạt động kinh tế của Trung Quốc tại Lào với tốc độ chóng mặt.

2. Cơ cấu viện trợ của Trung Quốc đối với Lào

Viện trợ của Trung Quốc tập trung chủ yếu vào những lĩnh vực còn yếu và mang tính cấp thiết cho sự phát triển kinh tế của Lào, nhất là trong lĩnh vực xây dựng cơ sở hạ tầng. Như phần trên đã trình bày, trong thời gian gần đây Trung Quốc đã ký kết với Lào hàng loạt các dự án đầu tư có sự dụng vốn ODA của Bắc Kinh, nhất là các dự án như giao thông (đường bộ, đường sắt, hàng không) và các dự án thủy điện.

Trung Quốc ngày càng tập trung viện trợ cho Lào đối với các lĩnh vực chính là cơ sở hạ tầng công cộng và hệ thống giao thông. Đây cũng là lĩnh vực mà Lào đang thu hút các nguồn viện trợ từ nước ngoài nhằm cải thiện hệ thống cơ sở hạ tầng.

Bảng 1: Tổng hợp viện trợ của Trung Quốc đối với Lào, giai đoạn 1990-2012

Loại viện trợ của Trung Quốc đối với Lào	Số dự án viện trợ (vay)	Đơn vị tính theo triệu	
		Nhân dân tệ (NDT)	Đô la Mỹ (USD)
Các khoản viện trợ (1,36 2 tỷ NDT = 188 triệu USD) và các khoản vay ưu đãi (979 triệu NDT = 140 triệu USD)	55 (15)	2,341	328
Giao thông (đường xá, cầu nhỏ, máy bay dân dụng)	13 (9)	701	105
Cơ sở hạ tầng công cộng	20 (2)	701	105
Thủy điện, viễn thông	6 (2)	183	27
Khác	(2)	120	19
Cơ sở hạ tầng y tế và nông nghiệp	8	147	18
Giáo dục (chủ yếu đào tạo cho quan chức Lào)	8	52	7
Các khoản vay ưu đãi		4.846	768
Giúp đỡ trong khủng hoảng tài chính châu Á			300
Xây dựng khu thể thao quốc gia Lào (2009)			100
Khoản vay ban đầu cho đường sắt cao tốc (2012)			368
Tổng viện trợ = Viện trợ + Vay ưu đãi		7.187	1.096

Năm 2013, Trung Quốc và Lào đã ký kết thỏa thuận, trong đó Trung Quốc cam kết cung cấp 100 triệu NDT cho hoạt động kỹ thuật, dùng vào việc xây dựng trung tâm hội nghị quốc tế và tu sửa con đường quốc lộ số 13. Đồng thời, Trung Quốc cũng tặng Lào hai chiếc máy bay MA60 và 200.000 USD nhằm phòng chống bệnh truyền nhiễm nhiệt đới.

Năm 2014, Trung Quốc cũng cam kết cung cấp cho Lào khoản viện trợ không hoàn lại trị giá 49 triệu USD và khoản vay không lãi xuất trị giá 32,60 triệu USD. Theo như thống kê của Bộ Kế hoạch và Đầu tư Lào cho biết, trong năm tài chính 2013-2014, Trung Quốc

đã cấp 187 triệu USD viện trợ phát triển chính thức (ODA) cho Lào, và liên tục trong 2 năm trở thành nhà viện trợ nước ngoài lớn nhất của Lào.

Chuyến thăm Lào tháng 11 năm 2017 của Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình cũng đã đưa đến cho Lào dự án đầu tư xây dựng một bệnh viện ở Viêng Chăn trị giá 90 triệu USD trên diện tích 54.000 m², qui mô 600 giường bệnh. Dự kiến đây sẽ là bệnh viện lớn và hiện đại nhất ở Lào, đội ngũ bác sĩ cũng sẽ được Trung Quốc cung cấp trong 3 năm đầu hoạt động. Ngoài ra, Trung Quốc còn cung cấp thêm 615 triệu USD nhằm cải thiện hình ảnh của Lào trong ba năm tới. Đồng thời, Thứ trưởng Bộ Ngoại giao Lào Khamphau Emthavan và Đại sứ Trung Quốc tại Lào, Vương Văn Thiên đã ký một thỏa thuận vào ngày 3 tháng 1 năm 2018, trong đó Trung Quốc sẽ cung cấp 3,4 triệu USD viện trợ cho Lào nhằm thực hiện các dự án quy hoạch dọc sông Mekong, bao gồm cả cải thiện các cảng sông của Lào.

Trung Quốc luôn linh hoạt, kết hợp viện trợ gắn liền với đầu tư, các khoản vay và giúp đỡ của Trung Quốc thường được gắn với những điều kiện như: chỉ định nhà đầu tư thuộc các công ty của Trung Quốc; mua vật tư, máy móc, phương tiện của Trung Quốc, để đổi lấy những dự án mà Trung Quốc muốn thực hiện ở Lào. Trung Quốc cũng sẵn sàng chủ động bỏ vốn ra xây dựng trước và cho Lào vay thời hạn dài. Nếu Lào vay tiền của Trung Quốc nhưng các doanh nghiệp của Lào không đủ khả năng thi công, Trung Quốc có thể cử các công ty của mình đứng ra thực hiện. Việc sử dụng vốn viện trợ không hoàn lại của Trung Quốc cũng được tính toán rất kỹ lưỡng. Trung Quốc thường chú trọng viện trợ cho các công trình mang tính biểu tượng cao như xây dựng Cung Văn hóa Quốc gia, cải tạo Đài chiến thắng Patuixa...

3. Đặc điểm của viện trợ của Trung Quốc đối với Lào

Thứ nhất, viện trợ của Trung Quốc chủ yếu tập trung nhiều vào cơ sở hạ tầng. Viện trợ của Trung Quốc tại Lào tập trung chính vào lĩnh vực cơ sở hạ tầng giao thông, đây cũng là lĩnh vực trọng điểm truyền thống của viện trợ nước ngoài của Trung Quốc. Viện trợ của Trung Quốc trong lĩnh vực cơ sở hạ tầng chủ yếu tập trung vào các lĩnh vực như giao thông, thủy điện, viễn thông, cơ sở hạ tầng công cộng, giáo dục, y tế và nông nghiệp, trong đó không chỉ tập trung chính vào các dự án cơ sở hạ tầng kinh tế và xã hội mà còn tập trung vào xây dựng đường sá, xây dựng trung tâm hội nghị và tưới tiêu thủy lợi. Trung Quốc không chỉ giúp đỡ sửa chữa sân bay cho các tỉnh Bắc Lào mà còn đầu tư giúp đỡ hoàn thành các dự án khai khoáng, điện lực, đường sá của Lào mà chưa hoàn thành. Đồng thời, Trung Quốc cũng kết hợp giữa các hình thức viện trợ như kết hợp giữa khoản vốn cho tặng và khoản vay ưu đãi, đặc biệt là ODA trong lĩnh vực cơ sở hạ tầng.

Thứ hai, viện trợ của Trung Quốc thường không có điều kiện ràng buộc kèm theo và diễn tiến theo nhu cầu của Lào. Một trong những đặc điểm chung của viện trợ của Trung Quốc đối với các quốc gia kém phát triển đó là viện trợ không kèm theo những ràng buộc về điều kiện kèm theo. Điều này khiến cho các quốc gia chậm phát triển rất ưa chuộng, nhưng tính minh bạch lại không cao và đặc biệt là vấn đề tham nhũng của các nước nhận viện trợ. Bên cạnh đó, các dự án viện trợ của Trung Quốc chủ đạo là theo nhu cầu của Lào, đây cũng là nguyên tắc cung cấp viện trợ của Trung Quốc cho Lào, các dự án viện trợ của Trung Quốc thường gắn liền với các kế hoạch phát triển quốc gia của Lào.

Thứ ba, viện trợ của Trung Quốc cũng căn cứ theo mức độ nhu cầu khẩn cấp của Lào để cung cấp những khoản viện trợ khẩn cấp. Cách thức cung cấp viện trợ này của Trung Quốc thường khiến cho quốc gia nhận viện trợ cảm thấy những khó khăn cấp bách của mình luôn được phía cung cấp viện trợ là Trung Quốc đáp ứng. Điều này khiến cho Lào luôn cảm thấy “hoạn nạn có nhau” trong quan hệ với Trung Quốc. Đây cũng là cách thức mà Trung Quốc thực hiện chính sách về “ngoại giao kinh tế”.

4. Kết luận

Trong những năm gần đây, Trung Quốc nhanh chóng vươn lên trở thành đầu tấc kinh tế hàng đầu của Lào, và cũng nhanh chóng vượt các nước trở thành nhà cung cấp viện trợ quan trọng cho Lào. Viện trợ của Trung Quốc giúp cho Lào bổ sung thêm nguồn vốn thiếu hụt mạnh mẽ ở trong nước, nhất là trong giai đoạn những năm gần đây. Bên cạnh đó, viện trợ của Trung Quốc do không có những điều kiện ràng buộc kèm

theo cho nên rất mau chóng được giải ngân, đáp ứng phần nào được nhu cầu cấp thiết của Lào. Song, viện trợ của Trung Quốc chủ yếu tập trung vào những lĩnh vực then chốt và theo nhu cầu cấp thiết của Lào, cho nên cũng đáp ứng nhanh chóng và tức thời nhu cầu của Lào. Đặc biệt là các dự án viện trợ của Lào thường tập trung vào lĩnh vực xây dựng cơ sở hạ tầng của Lào, đây là lĩnh vực Lào đang thiếu và yếu. Tuy nhiên, viện trợ của Trung Quốc cho các dự án xây dựng cơ sở hạ tầng quy mô lớn thường gặp những vấn đề liên quan đến trung thu đất đai và giải phóng mặt bằng. Các dự án viện trợ của Trung Quốc trong lĩnh vực nông- lâm nghiệp thường gặp phải sự bất mãn của người dân Lào. Đồng thời, độ minh bạch của các dự án sử dụng viện trợ Trung Quốc không cao và viện trợ của Trung Quốc không kèm theo các điều kiện ràng buộc./.

Tài liệu tham khảo

Assessment and Prospect of China-Laos Development Cooperation, Shanghai Institute for International Studies, sept, 2016. <http://china.huanqiu.com/News/mofcom/2013-11/4574683.html>,

Phanthanousone (Pepe) Khennavong (PhD), Chinese aid to Laos — a mixed blessing, Department of International Cooperation, Ministry of Planning and Investment, Lao PDR

Trương Duy Hoà (2012), Một số vấn đề về xu hướng Chính trị - Kinh tế ở Cộng hoà Dân chủ Nhân dân Lào trong hai thập niên đầu thế kỷ XXI, Nxb KHXH.

Vientiane Times, “China woos Laos with grants, aid”, 1 November, 2018. <http://silkroad.news.cn/2018/0312/87859.shtml>

Điều trần trước quốc hội của Tổng thống...

Tiếp theo trang 106

thấy, 75% số người được hỏi bên đảng Dân chủ ủng hộ luận tội Tổng thống Trump, trong khi 79% số người được hỏi bên đảng Cộng hòa phản đối điều này.

3. Kết luận

Cuộc bầu cử tổng thống Mỹ đang đến gần, cuộc chạy đua vào Nhà trắng của các ứng cử viên bước vào giai đoạn nước rút. Sự đối lập, không hợp tác cùng nhau, thậm chí đối đầu gay gắt, nhìn nhận tiêu cực về nhau giữa hai đảng Cộng hòa và Dân chủ đã gây ra sự hoài nghi, giảm niềm tin của người dân đối với chính phủ ngày càng tăng lên khi hai đảng đã cho thấy không thể đương đầu với những thách thức về chính sách cốt lõi của quốc gia. Điều đó sẽ gây khó khăn trong việc thực hiện các chính sách đối nội và đối ngoại, ảnh hưởng tiêu cực tới tương lai của nước Mỹ./.

Tài liệu tham khảo

Nguyễn Thị Hạnh (2012), Một số vấn đề về đảng cầm quyền và đảng đối lập trong đời sống chính trị Hoa Kỳ, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.

Phạm Quang Minh (2019), giáo trình Thể chế chính trị thế giới, Nxb Đại học quốc gia Hà Nội, 2019.

Tô Anh Tuấn (2017), “Luận tội trong pháp luật Mỹ: Lịch sử và ý nghĩa chính trị”, Tạp chí Châu Mỹ ngày nay 230, no. 5.

Tô Anh Tuấn (2019), “Tác động của các nhân tố nội bộ đối với chính sách đối ngoại của Mỹ dưới thời Donald Trump, Nxb Chính trị quốc gia sự thật.

Lê Thị Thu (2017), “Mâu thuẫn giữa đảng Dân chủ và đảng Cộng hòa ở Mỹ”, Tạp chí Châu Mỹ ngày nay, số 9.